

השיעור שקיבלה שרת החינוך

מאמר המערכת 30.03.2022 00:01

שנה לאחר העתירה הראשונה הורו אתמול שופטי בג"ץ לשרת החינוך, יפעת שאשא-ביטון, להעניק את פרס ישראל במתמטיקה ומדעי המחשב לפרופ' עודד גולדרייך. פסק הדין בלם, גם אם באיחור, את אחד הניסיונות הבוטים ביותר לפגוע בחופש הביטוי, ולהפוך את הפרס היוקרתי ביותר שמעניקה מדינת ישראל לאות הערכה על הישגים מדעיים, לאתנן לתומכי שלטון. לרצון לסתום פיות ולהשתיק ביקורת היו שותפים שרים, בעבר ובהווה, וארגוני רדיפה מטעם-עצמם. מותר לקוות כי ההחלטה מסמנת את ההתנערות מאווירת המקארתיזם והרדיפה של מתנגדי הכיבוש מבית מדרשו של בנימין נתניהו.

באפריל 2021 איפשרו השופטים יצחק עמית, נעם סולברג ויעל וילנר לשר החינוך הקודם, יואב גלנט, לבדוק אם הוא רשאי להתעלם מהחלטה חוזרת ונשנית של ועדת השופטים בפרס ישראל להעניק אותו לפרופ' גולדרייך, בעקבות חתימתו על עצומה שקראה לאיחוד האירופי להימנע משיתוף פעולה עם המוסד האקדמי באריאל. ההחלטה היתה יריית הפתיחה של מסע רדיפה פוליטי בשל מכתבים ועצומות שעליהם חתם המדען ממכון ויצמן, שבסופו, כצפוי, הכריז גלנט כי גולדרייך "אינו עומד בתנאי התרומה למדינת ישראל". בג"ץ אמנם פסל את ההחלטה, אך ברוב דעות (סולברג ווילנר מול עמית) החזיר את ההכרעה לשרת החינוך החדשה, שאשא-ביטון, תוך שהוא מבהיר את הגבולות המצומצמים המאפשרים לגורם פוליטי להתערב בהמלצות הוועדה המקצועית להענקת הפרס. אלא שבמקום להוביל שינוי בריא, שאשא-ביטון העדיפה להצטרף לרודפים ולא להפוך את ההחלטה של גלנט. כעת הבהירו השופטים וילנר ועמית, כי חרגה מסמכותה.

קריאתו של גולדרייך לאיחוד האירופי להימנע משיתוף פעולה עם מוסדות אקדמיים בשטחים מעוגנת בהסכם המדעי שאושר על ידי שלוש ממשלות ישראל מאז 2014. "בהינתן חתימת הממשלה — ובכלל זה שרת החינוך — על ההסכם", כתבה השופטת וילנר, לא ניתן לקבל את טענתה כי דווקא העצומה שעליה חתם גולדרייך "מהווה קריאה כה חריגה וקיצונית שמצדיקה, לראשונה בתולדות המדינה, שלילה של פרס ישראל על בסיס שיקול חיצוני". עמדה עקרונית יותר ביטא השופט עמית. שלילת הפרס מגולדרייך, כתב, תביא ל"פגיעה קשה בחופש הביטוי האקדמי", ותזמין "ניטור, מעקב ורדיפה אחר אנשי אקדמיה בישראל".

בתגובה לביקורת השופטים אמרה שאשא-ביטון, כי "אדם שקורא לחרם על מוסד אקדמי ישראלי לא ראוי לפרס ממלכתי". על כך יש לומר, שספק גדול אם מי שלא הפנימה את תפקידה הממלכתי, ראוייה להיות שרת חינוך.

